

De totstandkoming van een nationaal centrum

M. G. Wagenaar Hummelinck

"Mensen, dieren en planten zijn gezamenlijk de drager van een diep geheim, dat "leven" wordt genoemd. Het is noodzakelijk de mensen steeds weer in te prenten dat alles wat leeft met elkaar samenhangt en dat geen levensvormen nodeloos verloren mogen gaan.

Een actief centrum dat zich niet alleen richt tot mensen die van de natuur houden, maar ook tot hen wien dit nog onverschillig laat, kan daar een goede bijdrage aan leveren".

(uit de inleiding van het rapport "Zicht op Groeneveld")

Een landgoed als spiegel der historie

Het is eigenlijk wel een teken des tijds dat, als straks de restauratie van Groeneveld is voltooid, wederom een oude buitenplaats van Staatswege wordt beheerd en opengesteld voor het publiek. Trouwens, al is Groeneveld geen echt "kasteel", en hebben er zich nooit gebeurtenissen afgespeeld die de geschiedenisboekjes konden halen, toch wordt een ieder die er mee te maken krijgt getroffen door het feit hoe in de loop der eeuwen het tijdsbeeld telkens weer zijn weerklink vindt in de lotgevallen van dit fraaie landgoed.

Ook de restauratie heeft, vooral door het speurwerk van de heer Boot die als bouwkundig tekenaar aan het herstel heeft medegewerkt, heel wat over de historie aan het licht gebracht. Wij kunnen de verleiding niet weerstaan daar eerst wat over te vertellen alvorens ons in de toekomst van het centrum te gaan verdiepen.

De stichter van Groeneveld kwam uit het Franse geslacht de Mamuchet, dat eens de eretitel "schildknaap van de koning" voerde. Het bezat in Henegouwen twee landgoederen genaamd "Gruennerie" en "Houdringe" alsmede elders nog het goed "Marège". In het eind van de 16e eeuw verkocht Marcus, de stamvader der Hollandse Mamuchets al zijn bezittingen en trok naar Emden, waar hij een Vlaams meisje trouwde. Vermoedelijk behoorde hij tot de vele protestanten die tijdens de tachtigjarige oorlog in noordelijker streken een goed heenkomen hebben gezocht. Het echtpaar trok later naar Utrecht. De oudste zoon, Johan stichtte in Nederland drie nieuwe landgoederen van dezelfde naam, waarvan Houdringe in de Bilt nog bestaat. De jongste zoon heette Andries en trouwde eerst met Cornelia de

Malapert en daarna met Elisabeth Hoeufft. Hij kocht in Baarn een hofstede met grond van de eigenaar van het riddergoed Drakenburg, welke transactie in elk geval vóór 1684, het jaar van zijn dood, heeft plaats gehad. Zijn zoon Marcus moet omstreeks 1715, — het juiste jaartal is niet bekend — het zgn. corps de logis en de beide bouwhuizen van het kasteel hebben gebouwd. Reeds in 1730 sterft hij kinderloos.

De nieuwe eigenaar van het buitengoed werd Arent van der Wayen, een expediteur die er f 14.800,— voor heeft betaald. Waarschijnlijk is hij degen die het huis de naam "Groeneveld" heeft gegeven, terwijl hij ook de voorgevel met balusters en dergelijke heeft opgesierd. Vijf jaar later verkocht deze handelsman het buitengoed voor de dubbele prijs aan Cornelis Hasselaer, een verre neef van de befaamde Kenau. Cornelis kocht tegelijkertijd voor f 30.000,— het recht zich "Heer der beide Eemnessen" te mogen noemen. Zijn familiewapen, een dubbele adelaar, prijkt sindsdien op de schoorstenen van het huis, en staat thans ook weer boven de voordeur.

Zijn zoon Pieter Cornelis verfraaide het huis nog meer door er een paar gebogen vleugels aan te zetten. Vermoedelijk was hij — misschien wel mede door deze bouwerij — daarop genoodzaakt zijn vermogen weer wat op peil te brengen en verkocht daarom in 1755 Groeneveld en ging naar Batavia met het ambt van waterfiscaal. Hij verkocht het landgoed aan de jonge Jan Lucas van der Dussen, die de titel voerde van "Meesterknaap van Gooiland". Deze maakte de vleugels af, maar stierf al negen jaar later, waarna P. C. Hasselaer die inmiddels rijk was teruggekomen het goed weer terugverwierf voor f 70.000,—.

Hasselaer werd viermaal gekozen tot burgemeester

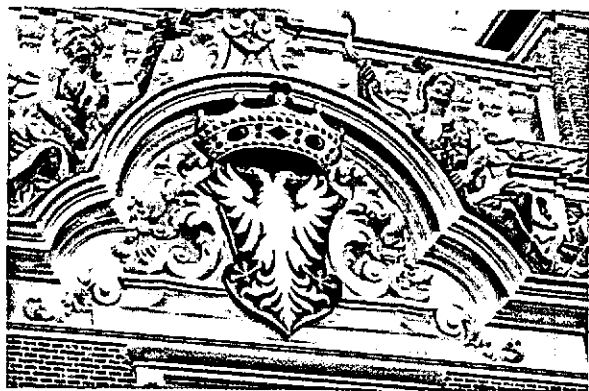
van Amsterdam waarvan de laatste maal als president-burgemeester. Toen hij in 1797 stierf kwam Groeneveld wederom in handen van een vooraanstaand Amsterdammer: mr. Joan Huydecoper van Maarsseveen, raadslid van Amsterdam en directeur van de Nederlandsche Bank. Toen Huydecoper in 1836 overleed was het rechte lijnen van de Empirestijl hadden hun intrede gedaan. Schoorsteenmantels waren veranderd of verplaatst en in de grote zaal waren met een vermoedelijk arcadische tafereel beschilderde vakken overgeschilderd met een bloemmotief.

Latere familieleden die Groeneveld bewoonden waren S. P. van Heemstra en L. R. Taets van Amerongen. Toen de weduwe van laatstgenoemde in 1940 stierf was zij de laatste particulier geweest die het landgoed had bewoond: Staatsbosbeheer werd de nieuwe eigenaar.

Waren het park en de bossen van Groeneveld een mooie aanvulling voor de boswachterij de "Vuursche" de gebouwen bleken voor de houtvester een waar zorgkind. Het huis was verhuurd aan de heer Colson en na diens overlijden aan zijn pleegdochter. Het was haar bedoeling er een centrum te vestigen dat zou kunnen bijdragen tot herstel van het door de oorlog uit zijn voegen gerukte cultuurpatroon van ons land. Tot op zekere hoogte is dit ook wel gelukt, maar op den duur ontbraken, ondanks de steun van een aantal belangstellenden, toch de middelen om hiernaast ook het gebouw voldoende in stand te houden. Staatsbosbeheer moest naar een andere bestemming uitzien om te voorkomen dat het landgoed, dat in 1960 op de monumentenlijst was gezet, zijn waarde zou verliezen. Nadat vergeefs geprobeerd was er de een of andere overheidsinstelling in te vestigen, en zowel de Rijksgebouwendienst als CRM tenslotte van verdere bemoeiing met Groeneveld hadden afgezien, werd besloten het Huis voor een symbolische prijs van de hand te doen. Te elfder ure kwam de afdeling In- en Externe Betrekkingen met het voorstel in het gebouw wederom het destijds opgedoekte bosbouwmuseum van de Dienst te vestigen, aangevuld met een expositie over het Nederlandse landschap en ruimte voor opleiding, representatie en dergelijke. Op grond van dit plan heeft daarop de toenmalige Directie van Staatsbosbeheer de sprong gewaagd en is de restauratie van het Huis ter hand genomen.

De Stichting Totstandkoming Nationaal Centrum voor Bos, Natuur en Landschap

Al geruime tijd tevoren had de Koninklijke Nederlandse Bosbouwvereniging een werkgroep ingesteld om de mogelijkheden voor een bosbouwmuseum na

In volle glorie prijkt het wapen van Hasselaer boven de ingang. Hij was het die aan het oorspronkelijk vierkante hoofdbouwwerk de beide halfronde vleugels liet bouwen.

te gaan. Het bleek nogal moeilijk een geschikte plaats en financieringsmogelijkheid te vinden. Toen de werkgroep hoorde van de plannen om in Groeneveld onder meer een bosbouwcollectie aan te leggen besloot men verdere pogingen te staken en zich geheel te richten op dit project. De werkgroep maakte zich los van de Bosbouwvereniging en nam de vorm aan van een "Stichting totstandkoming Nationaal Centrum voor Bos, Natuur en Landschap" waarin ook organisaties die zich meer in het bijzonder met natuurbehoud en landschapsbeheer bezig houden werden betrokken. Momenteel zijn dat naast de Bosbouwvereniging, het IVN, Natuurmonumenten, Natuur en Milieu, de Vereniging Heidemaatschappij, de ANWB, het WNF, Vogelbescherming, de Boseigenaren en de Jagersvereniging.

Door middel van onder meer het publiceren van een nota die in ruime kring werd verspreid heeft de Stichting reeds veel kunnen bijdragen tot de uitvoering van de plannen. De bedoeling is dat, nu de "totstandkoming" van het centrum een feit is, de Stichting zich ook in de toekomst voor Groeneveld blijft inzetten.

Waar kan dit uit bestaan? Het lijkt het beste dit eens na te gaan in de vorm van een beknopte opsomming.

Verwerven van voorwerpen

Elders in dit blad kunt u lezen hoe voortvarend Staatsbosbeheer de verzameling van werktuigen, gereedschap, documenten en dergelijke voor de bosbouwcollectie heeft ter hand genomen. Het kan soms voorkomen dat een particulier zijn bezittingen liever wil afstaan of in bruikleen geven aan een Stichting dan rechtstreeks aan het Rijk. De Stichting kan dan optreden als een soort tussenstation en op zijn beurt de voorwerpen aan Staatsbosbeheer ter beschikking stellen.

Beheer van grote giften

In 1976 is in ons land een eerste poging gedaan een nationale fondsenwerving te organiseren voor het natuurbehoud onder de naam "Actie Natuur". Uit deze actie heeft het Staatsbosbeheer ten behoeve van Groeneveld daarvan toen een bedrag van f 100.000,— gekregen, dat in de toen nog in oprichting zijnde Stichting kon worden ondergebracht. Van de in liquidatie verkerende Stichting "Eemvallei" werd eveneens een geldbedrag ontvangen.

Uit de actie "Geef om de natuur" die het Wereld Natuur Fonds eind 1977 heeft gevoerd ontving de Stichting eveneens een bijdrage. Staatsbosbeheer is nl. van plan één der zalen op de begane grond bij toerbeurt beschikbaar te stellen aan particuliere natuurbeschermingsorganisaties voor het houden van een eigen tentoonstelling. Het WNF heeft voor dit doel destijds uit de opbrengst van de actie een bedrag van f 50.000,— gereserveerd. Het onderwerp van deze expositie zal zijn "de Noordzee" waarmee op een zinvolle manier wordt aangesloten op de grote expositie die Staatsbosbeheer gaat inrichten op de eerste étage die geheel gewijd zal zijn aan de verschillende Nederlandse landchapstypen.

Inmiddels heeft de Bosbouwvereniging ook de weliswaar niet omvangrijke maar daarom niet minder betekenisvolle saldi van het Van Dissel- en het Van SchermbEEKfonds aan de Stichting ter beschikking gesteld.

Aanvragen van subsidie

Een rijksdienst kan moeilijk subsidies vragen, maar een stichting kan dat wél, mits zij zich uiteraard garant stelt voor de juiste besteding. Zo heeft de Stichting ten behoeve van de bibliotheek van Groeneveld met een subsidie van f 30.000,— uit het Prins Bernhard Fonds, al eens enkele belangrijke boeken aangekocht uit de collectie De Beaufort.

Verkoop artikelen

Om te bereiken dat de opbrengst van voorlichtingsma-

teriaal, souvenirs en dergelijke niet verdwijnt in de algemene middelen van het Rijk, maar direct aan het centrum ten goede kan komen kan de tussenkomst van een Stichting nuttig zijn. Ook kan hierdoor het aanhouden van een goed assortiment gemakkelijker worden gefinancierd.

Voorlichting

De aangesloten organisaties kunnen onder hun leden de belangstelling voor Groeneveld levendig houden. Hiernaast geeft de Stichting voor haar donateurs het blad "Groeneveldnieuws" uit. Ook worden voor de donateurs speciale bijeenkomsten georganiseerd. De eerste die vorig jaar werd gehouden droeg het karakter van een open dag. Ruim 600 belangstellenden, hoofdzakelijk uit de directe omgeving, hebben toen het halfgerestaureerde gebouw kunnen bekijken. Het is de bedoeling dit, maar ditmaal speciaal voor adspirant-donateurs, in het najaar nog eens te herhalen, waarbij ditmaal het gebouw in al zijn nieuwe glorie kan worden bezichtigd.

Eindelijk weer een collectie werktuigen en gereedschappen zoals die gebruikt zijn in de bosbouw en het natuurbeheer in Nederland. Voor het eerst een expositie over de betekenis van ons landschap. Een centrum waar liefde voor de natuur en begrip voor de noodzaak van een goed beheer worden uitgedragen. Is dat ook uw steun niet ten volle waard?

Zorgt dat ook u er dan bij bent. En waarom zoudt u zich eigenlijk niet alvast aanmelden als donateur van de Stichting? Het secretariaat is gevestigd Koningsweg 35 E te Arnhem. De contributie voor 1981/82 bedraagt f 30,—. Het rekeningnummer is 30.39.66.629.